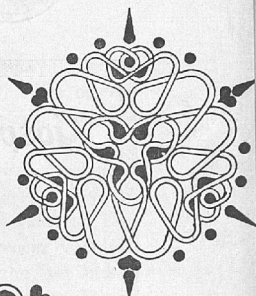

Ž · E · N · S · K · I
S · V · E · T
1 · 9 · 3 · 5

3

Beli zobje

naredé vsak obraz privlačen in lep. Da dobimo lepe, bele zobe, jih snažimo zjutraj in zvečer s prijetno osvežujočo in okusno zobno pasto Chlorodont. Že po kratki uporabi dobé zobje čudovito lep lesk slonove kosti.

Tuba Din. 8.- Jugoslovanski proizvod

*Gospodinje, kupujte
pri*

B. Žilič

trgovina z železnino,
porcelanom in steklom

Ljubljana, Dunajska c. 11
(poleg Figovca)

vse gospodinske potreb-
ščine, kuhinjsko posodo,
emajlirano in aluminijasto,
porcelan, steklenino, razne
moderne stroje za kuhinjo,
jedilni pribor, karnise i. t. d.

J. BLASNIKA NASL.
UNIVERZITETNA TISKARNA

LITOGRAFIJA
ZALOŽNIŠTVO
VEL. PRATIKE
LJUBLJANA

KARTONAŽA
VREČICE ZA
SEMENA ITD.
BREG 10-12

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE IZVRŠUJE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJE

ŽENSKI SVET

MAREC 1935

LJUBLJANA

LETO X-3

Pod dalmatinskim solncem

Maša Slavčeva

Nadaljevanje

Nekaj dni se Eva umika srečanju z Njgom, dasi si želi njegove bližine. Boji se, da bi prepoznala njeno čustvo. Danes je zgodaj odšla od večerje in prišla zopet po ovinku domov, ker ga ni hotela srečati. Le kako dolgo se mu bo še umikala?

Pred kaštelom na vodi je Tomov čoln, ki ima na kljumu pritrjeno veliko ribarsko svetilko. Slepeče bela luč se razliva od nje po vodi. V čolnu je Mare, pa stara seljanka in dvanajstleten dečko. Ko hoče iti Eva skozi kaštelski vrt v hišo, sreča Toma. Odkar sta bila oni večer v čolnu, nista več površna znanca, ki izmenjavata le vsakdanje opazke, ne, nekaj drugega se užiga v Tomovih očeh, nekaj kot skrivnostno sporazumljenje med njima. Toplo zasijejo njegove oči, kadar jo uzre. Eva se mu mora vselej nasmehnuti, tako dober je kakor velik pes-čuvaj, ki bi tvegala svoje življenje zanjo.

Le kadar govori z njim, se ga spomni, drugače so njene misli pri Njgu. Tomo nosi na rami tenek, kake tri metre dolg drog, ki ima na koncu pritrjeno peterozobo ost. „Ali greste z nami?“ jo vpraša in ne v glasu, temveč v očeh je videti, kako rad bi imel, da bi pritrnila.

„Me res vzamete s seboj?! O, rada grem, že dolgo sem si želela, da bi videla, kako lovite z ostjo!“

„Kje pa je Njgo?“ vpraša Tomo in njegov glas zveni nenavadno; tako se Evi vsaj zdi. Morda je Tomo kaj zaslutil?

„Šel je po vas, jaz sem ga poslal, ker sem si mislil, da bi vas to zanimalo. Ali se nista srečala?“

„Ne,“ pravi Eva in skuša napraviti brezbrizen obraz, „šla sem po drugi poti, zgrešila sva se bržkone.“

„Ali naj počakamo nanj?“

„Ne, čemu? Morda je ostal pri stricu Kolumbu,“ de dekle, ki ne želi srečanja z njim in zazdi se ji, da jo je Tomo hvaležno pogledal. Ali pa se je morda zmotila?

„Kar pojdimo, če ste pripravljeni!“ in da bi bilo verjetneje, pristavi: „To se bo Njgo jezil, če se vrne in nas ne bo več tu! Pustimo ga na cedilu!“ Pa stopijo v čoln.

* * *

Tomov in Evin pogled se od časa do časa srečata in v njih se bliska veselje nad ribjim lovom.

Mari in oni seljanki daje Tomo povelja, v katero smer naj veslata. Bolj kot kdaj prej poudarja važnost gospodarja in daje s tem ženama videz suženj. Eva si misli, da bi se rad pred njo izkazal za poglavarja in poveljitelja in zato nekoliko pretirava, čeprav nehote...

„Bedna Mare!“ pravi in se smeji. „Kakšnega tirana imaš za moža!“ Tomo je za hip zmuden. Ne ve, ali se Eva šali ali graja. In ko znova naperi ost, zgreši ribo. Ozlovoljeno in suho zapove: „Napreji!“ a njegov glas ni več tako siguren... Zopet se mu izmuzne riba. Nejevoljno mrši obrvi in na čelu se mu zariše globoka guba.

„Tomo, nikar se ne jezite, odpočijte se in potem pojde zopet bolje!“ Prijazni in pomirjujoči zvok Evinega glasu ga dovede k zavesti. Dasi je proti ribarski navadi, jo Tomo vendarle uboga in sede v dno čolna. Tudi Mare in njena pomočnica odložita vesli in sedeta. Mare ponudi Evi prvo zrelo granatno jabolko in Eva se veseli prosojnih zrn v njem, ki so, če jih podrži proti luči, podobni rubinom. Kramljajo. Eva pripoveduje o mestu in oni o svojem življenju.

Zopet veslajo. Morska gladina je nekoliko nemirna, zato pomoči Tomo majhne kamenčke v pripravljeno olje v lončku in jih meče od časa do časa nekaj metrov daleč predse v morje. „Da se voda pomiri,“ objasni svoje početje.

„Ali to res pomaga?“ se zavzame Eva.

„Le pogledjte,“ pravi Tomo, „koj ko bo priplavalo do nas, bo videti učinek.“ Eva pazno motri površino. Že je opazila kolobarje olja na nji in res, prav zares je gladina mirna, da se vidi zopet dno.

„Torej vendar ni zgolj vraža, kar so počeli stari narodi, na primer Grki, ki so ob času viharja vlivali olje v morje kot žrtev bogu Pozejdonu, da bi miril valove. Niso bili baš nespametni!“ pripomni dekle.

Tomo zopet lovi, zdaj z večjim uspehom, a kljub temu se mu ne posreči, da bi vsakokrat nabodel ribo kakor spočetka.

„Menda vam jaz ne prinašam nesreče?“ se šali Eva.

„Ne, nikakor ne, a rib je čimdalje manj, ker bo kmalu vstal mesec. Evo, že vstaja! Krenimo domov!“ opozori Tomo in čolna krene proti domači luki. Soj svetilke in mesečina pleteta srebrne in zlate arabeske po vodi. Tomo ogleduje ribe. Zadovoljen je, kakih pet kilogramov prvovrstnih rib je nalovil.

Kmalu priplujejo v luko, prazno in zapuščeno. Tomo vrže sidro in pri-trdi čoln. Dečko in žena sta dobila nekaj rib in odšla v selo. Ko je delo v čolnu končano, vzame Tomo svetilko s čolna, Mare pa košaro z ribami in vsi gredo v kaštel. Za njimi polze njihove črne sence.

„Hvala vam, Tomo, da ste me vzeli s seboj, bilo je res zanimivo!“

Iz teme zavreči ta hip sova kukumavica.

„Ali jo čujete?“ pravi Tomo. Mare se zgrozi in se prekriža.

„Da, le boj se je! Priletela ti bo na glavo in ti izgrebla oči!“ jo straši Tomo.

„Strah me je, spat grem, lahko noč, gospodična!“ se poslovli Mare in odide v hišo.

„Resnično, nekaj grozotnega je v kriku te ptice...“ pravi Eva zamisljeno, „sam Bog vedi, ali se nam to zdi, ker smo vražjeverni, ali je temu res tako? Jaz nisem preveč babjeverna, a v taki noči, kakor je danes, bi lahko postala. Ali ta krik kaj pomeni?“

„Seveda, nesrečo naznanja, trde stare babe, a jaz jim ne verjamem. Če se zgodi nesreča, se pač zgodi, a zakaj naj bi jo naznanjala ta ptica, res ne vem,“ se smeje Tomo in se pozibava na nogah, stoječ poleg Eve na stopnicah pred kaštelom. Luč je ugasnil in le mesečina, ki lije skozi drevesa pred kaštelom, ju osvetljuje s čipkastim črnobelim sojem.

„Kakšna čudovita noč... ta kaštel v tej neresnični luči, kamniti grb nad vrati in krik te ptice — brrr romantična situacija, vredna srednjeveškega romana! Prav nič mu ne manjka,“ modruje dekleta in se ozira po okolici.

„O, ljubčka manjka, ki vam zapoje pod oknom — ne?!“ pripomni Tomo in iz njegovega glasu zveni čuden prizvok.

„Nel!“ pravi Eva trdo in da bi ublažila ostrost besede, pristavi lahko-miselno: „Razen če bi bili vi!“

Tomo jo resno pogleda: „Jaz?... Saj ste izbrali že drugega.“

„Koga?“ se dela Eva nevedno.

„Mojega brata.“

„Kaj vam pride na misel!“ se negotovo in nervozno zasmee Eva.

„No, mislim, če ste se poljubljali z njim, da...“

Eva se sunkovito okrene in hoče oditi, a Tomo jo zadrži. „Videl sem vaju.“

„No in kaj zato?“ Hladno in mirno ga Eva pogleda v oči. Tomo povesti pogled in se zmede.

„Mislil sem... to se pravi...“

„Kaj hočete pravzaprav?“ hladno in ponosno vprašuje dekleta in njen pogled prodira v njegovo notranjost, da bi odkrila, če ve za njeno skrivnost:

„Njega, Njega ima dekleta v mestu, ne ljubi vas... To sem vam hotel reči.“ Besede jo zadenejo. Utrip srca zastane, a njen ponos premaga skrušenost.

„In kaj potem? Tudi jaz ga ne ljubim!“ ji gre lahko laž z jezika.

„Toda,“ začudeno jo pogleda Tomo, „zakaj se potem poljubujete z njim? Če ga ne ljubite?!“

Le brž odgovor, le brž laž, za katerokoli ceno, da ga preslepim — jo prešine. Zasmee se: „Zato, ker mi je všeč. In ker ste mi tudi vi všeč, bom poljubila tudi vas;“

Predno se Tomo zave, je izpolnila, kar je dejala, in zbežala v svojo sobo. Tomo zre zmèden za njo. Torej res ne ljubi Njega? Sama je dejala da ne. In kaj je njemu, Tomu, toliko do tega, da bi se prepričal, da je Njega ne ljubi? Morda pa jo le? In ono o dekletu v mestu morda ni več res? Ali je bratu zaviden Eve? Čemu neki, saj ni ničesar med njima. Le zakaj je bila takrat v čolnu z njim, s Tomom, tako prijazna in čudna? Človek bi skoro menil, da ji je ugajal... A kaj naj počne taka gospodična

z ribičem, kakor je on? Ljubosumnost se budi v njem. Da, tudi vanj je zasejala nemir, ki ga tako rada trosi...

V mesečini stoji Tomo in notranji odpor mu ne da, da bi šel k Mari. Čuti, da bi ji ne mogel pogledati v oči. O, on bo pazil na Njega, da se kaj med njima ne zgodi.

V bratovo sobo pogleda, ni ga doma. Zopet se vrne pred kaštel in zre tako dolgo na cesto proti selu, dokler ne vidi prihajati brata, ki se vrača. Noče ga srečati in mu pripovedovati o ribjem lovu, zato gre v sobo. Prisluškuje korakom in čuje, da se spravlja Njega v svoji sobi spat. Šele zdaj se pomirjen razpravi tudi on.

Ne, ne, saj se je motil! Oni poljubi so bili samo šala, objestnost, ki si jo je dovolila z njima, nič resnega ni na vsem tem... Dekleta iz mest si pač marsikaj dovolijo...

Da, njihov svet tam v mestih in njihovo življenje je docela drugačno ko to otoško. Oba, Njega in Eva, živita tam v drugem svetu, po njegovih navadah in običajih in Tomo nima dostopa v ta svet. In prvič v življenju mu je žal, da ni tudi on izbral iste poti kakor Njega, da ni tudi on šel študirat, saj ga je mati silila... In da je zdaj kot seljak izobčen iz življenja v mestu, ki ga je nekoč zavrgel, to ga zdaj grize. Zanj zdaj ni drugega kot to, kar si je izbral: Mare in ribji lov, vedno bo ostal seljak...

Tomo zaspi in zdi se mu, da lovi z roko veliko blestečo ribo, ki mu vedno, kadar jo prime, uide. In zdi se mu, da čuje Evin smeh, ki se roga temu brezplodnemu početju...

* * *

Bil je zopet eden tistih trenutkov v Njegovem življenju, trenutkov, katerih se je na moč izogibal, ker jih je imenoval izpoved. Bal se jih je, vedno znova so mu potrjali zavest nekega nedostatika, katerega se je bolešno zavedal ali pa si ga skušal utajiti — kakor je bil pač razpoložen.

Taki trenutki so se javljali zadnje čase, kadar je naletel na dekle ali žensko, o kateri je slutil, da bo posegla v njegovo življenje. Najsi je bila še tako popolna, nikoli se je ni razveselil, kajti dvomil je, da bo zmogla več nego prejšnje, in ni se motil.

Ko je bil prispel „bruc“ v mesto svojih študij, so ga tovariši „stare bajte“ pri brucovskem izpitu s kvantami, smešnicami in opolzko literaturo uvedli v misterij ljubezni. Brez zanimanja je poslušal te njihove razgovore, ki so se sukali dan na dan o tem, in končno se ga je vendarle lotila radovednost, da bi spoznal, kaj je pravzaprav na tej „ljubezni“.

Da dokaže svojo močatost, je odšel s tovariši, ki so ga pregovorili, na pripraven kraj. Jasno mu je še v spominu ona klaverna noč v javni hiši, ki mu je prinesla prvo razočaranje. Nekakšno pomilovalno začudenje ga je prevzelo po tej dogodivščini in v njem je vstala zavest, da je storil nekaj nepotrebnega, nekaj popolnoma nesmiselnega. Ni mu bilo pravzaprav žal, a tudi veselil se ni tega.

To je torej vse? Saj so potem vse ekstaze, ki jih opevajo pesniki, vsi opisi ljubezenskih naslad zlagani.

In pozneje, mnogo pozneje, ko je bilo že več sličnih dogodivščin za njim, je spoznal, da niso zlagane, pač pa da njemu ni dano, da bi jih občutil.

Potem je tega okrivil ženske. Gotovo ni doslej našel prave. In vrgel se je na slepo v vsako dogodivščino, ne da bi se povrnil vsaj enkrat utešen iz nje. Ker je bil lep, so se mu ženske ponujale, zato ni poznal „nesrečne ljubezni“. Končno je spoznal, da je krivda na njem.

Ne, žensk ni cenil. Kot rojen Dalmatinec je gledal nanje kot na nekaj nižjega, in način, kako so se mu ponujale in hodile za njim, mu ni mogel izboljšati mnenja o njih. In tako ni nikoli vzniklo v njem čustvo ljubezni do ženske. Zanj je pomenila ljubezen samo trenutno željo po kaki ženski in ko se mu je uresničila, se je razblinilo vse v praznoto dvojnega razočaranja. Četudi se je uveril, da je sam kriv svoje vedne neutešenosti čutov, je vendar delal, kakor je bil vajen doslej: v ženskah je znal vzbuditi videz, da je krivda njihova, in to dejstvo in ta zavest je vzelo sleherni voljo, da ponovi svoj poraz.

Sčasoma se je jel ogibati teh dogodivščin, deloma iz sramu pred samim seboj, deloma pa, ker so se mu zdele jalove. Vedno bolj je bil prepričan, da je ta nedostatek njegove narave nepopravljiv.

Ponos mu ni dal, da bi to komurkoli priznal, in tako tudi njegovi najboljši prijatelji niso slutili resnice.

Včasih pa so se zopet vrnili trenutki, ko je upal, da sreča pravo žensko, ki mu bo zmožna dati občutiti to, kar mu je ostalo doslej neznano.

Vsi, ki so ga poznali, so čutili v njem nekako posebnost in morda so se prav zato dekleta posebno zanimala zanj.

Eva je bila prva ženska, ki je instinktivno in razumsko zaslutila prelo-
lom v njem. Nekoč, ko ga je dolgo zamišljeno motrila, je dejala: „Ubogi dečko, zdaj vem, kaj je zgradilo ta ledeni kitajski zid okrog vas: razočaranje. Nekdo ali nekaj v življenju vas je razočaralo...“

Videč, da je ugamila resnico, in naziv: „ubogi dečko“, je še bolj zakrknul njegov ponos in zbal se je, da bi Eva ne razkrila, kaj je bilo ono, kar ga je razočaralo. Ne, tega bi ne dopustil —, čutil bi se osramočenega pred vsem svetom.

Sprva je menil, da bi bilo najpametneje, če bi se je izogibal, ker bi ji dal s tem čim manj prilike, da bi ga popolnoma spoznala. Toda kmalu se je družil z njo. Prepričan je bil, da bi ji z izbegavanjem potrdiril njeno sumnjo.

Brez prepričanja je pričel s tem dekletom flirt, saj mu niti ni bila posebno všeč, a upal je, da ji oslepi pogled, ki je že preveč zaznal. Ni si želel, da bi mu Eva darovala kaka čustva, težje bi se mu zdelo, prenašati njeno ljubezen nego zavreči svojo, če bi se mu zdela jalova.

Njen zaničljivi način, kako je ravnala z njim, kako se je izražala o moških, dejstvo, da ni priznavala njihove suverenosti, vse to je budilo v Njegu odpor do nje in željo, da jo premaga na ta ali oni način. Prav radi tega jo je hotel pridobiti. A izmikala se mu je vedno z onim nasmeškom, ki ga ima močnejši, ko obvladuje položaj. In kadar ji ni pomagal ta na-

smeh, je segla po takih zvijačah, kakor je bila ona bedasta trditev o nedotaknjenosti. In on, tepec, se je dal trenutno zaslepiti!

Toda to, da se je branila postati njegova, ga je posebno prizadelo. Po svojih dosedanjih izkušnjah je bil prepričan, da je možno pridobiti sleherno žensko. In ona, baš ona naj bi mu kljubovala?

Njeni pogledi so mu vzbujali občutek, da je na visoki gugalnici, ki se niha v velikih zamahih po ogromnem prostoru, občutek neke sproščenosti in prijetnega strahu. O, saj je vedel, da so ti njeni vroči pogledi premišljeni in preračunani, bila je njegov sovražnik in ga je skušala s tem svojim ženskim orožjem premagati. Vedel je, da se ona trudi na vso moč, da bi se zaljubil vanjo, da bi se mu potem rogala in ga pustila na cedilu kakor oni večer. Ni se je bal, bil si je popolnoma na jasnem, da je ne ljubi. Ne, ni bilo nevarnosti, da bi se zgodilo to prej ali slej.

Njega je bil prepričan, da pride kmalu dan, ko bo zmagal s svojim dokazom, in nestrpno ga je pričakoval.

Zdelo se mu je prav in zato se ji je jel umikati, po cele dneve ga ni bilo na izpregled. Čutil je, da je nekako navezana nanj in da ji je dolgčas brez njega. In končno se mu je večkrat posrečilo, da ga je poiskala, če ga dolgo ni bilo v njeno bližino. Zgodilo pa se je često, da i sam ni strpel in se je izgovarjal sam pred seboj, da je taka igra otročja, dokler ni našel dovolj opravičil ter z njimi tako pomiril svojo vest, ki mu je očitala, zakaj je podlegel samemu sebi — in poiskal Evo. V teh trenutkih si je prisegal, da mora zmagati, zmagati nad njo za vsako ceno.

* * *

Njegovo izmikanje je prestrašilo Evo. Ali se je varala, ko si je domišljala, da je navezan nanjo? Ali pa se je uresničilo, kar je dejal Tomo o Njegu; da se včasih otrese stvari, ki bi pred hipom dal zanjo življenje? Ali se res ne bo več brigal zanjo? ali je res konec vsega?

Bolestno se je zavedala, da je že šla predaleč, da ga ne more več pogrešati in da mora tvegati zadnje, da pridobi njegovo ljubezen.

(Dalje prih.)

Salon

Vida Tauferjeva

Zavese iz baržuna, svetle stene,
in vestalka se ponosno sklanja;
v kristalni sobi šop jasmína venci,
luč na stropu mirna in vsakdanja.

Na svetlih stenah temne so podobe;
obrazi prednikov iz davnih dni.
Večerna luč na vrata črta kroge,
gospôda po salonu govori.

Gospodje v črnem, dame v mehki svili,
žarečih lic, zagrnenih oči, —
in vsak se trudi, vsak z besedo sili,
vestalka siva sanja in molči.

Sovjetska pripovedka za jako odrasle

(Odlomek iz toimenskega članka v Prager Presse)

Nekoč je živel... recimo, mlad komisar. To je pač najvišja stopnja, na kateri si more človek predstavljati komunista v njegovem službenem dostojanstvu. Imel je stanovanje v uradniški stanovanjski hiši, mnogo dela, bil strasten pristaš stranke, in imel je ženo, ki je bila prav tako komunistka. Ta žena pa ni hotela otrok. In ker so zakoni, ki tej želji ustrezajo ter imajo namen, ščititi ženi pravico do njenega telesa, tudi otrok dobila ni... Nekoč sta šla oba iz modernega in čistega zdravilišča ter hotela v restavraciji dobro obedovati. Žena je bila namreč zopet bolna in tokrat bi bila lahko umrla. Iz veselja nad njenim okrevanjem sta šla ter se hotela v gostilni veseliti srečnega svidenja...

V temni ulici sta komisar in njegova žena zaslišala nenaden krik in nato stokajoč jok. Tam pred hišnimi vrati sta videla fanta z zanemarjenim obrazom in divjimi pestmi, kako je udaril po obrazu čisto majhnega, revnega nebogljenca. Deček je obupano zaklical: „Teta, teta, pomagajte!“ Toda teta, katero je klical, je bila komisarjeva žena: ki ni marala otrok.

Obstala je kakor zamaknjena in rekla možu: „Poglej no tja, morda me kliče moj otrok... Morda imam vendarle otroka!“

Komisar je šel k fantu in otroku in odvedel oba na policijo. Dognali so, da je fant tepel otroka, ker ni hotel iti beračit. Dognali so pa tudi, da je bil fant našel tega otroka pred pol leta tam nekje pri Sevastopolu na železniškem tiru in ga vlekkel s seboj iz same radovednosti, kaj bo iz njega. Z dečkom je prenočeval v tistih skrivališčih, kjer prebijejo noči „bezpriзорni“ (mladina brez nadzorstva), in ga vzgojil za lopova. Fanta so vtaknili sedaj v pobiljševalnico in vzgojevalnico, otrok pa je šel h komisarju in njegovi ženi v lepo hišo.

Deček je rekel komisarjevi ženi: „Ali si ti moja mama?“ — Žena pa je odgovorila: „Jaz nisem tvoja mati. Mi smo te le zato vzeli, da te bomo vzgojili. Tvoje matere ne poznamo...“

Mali je molčal in se igral z lepimi igračkami, katere mu je kupil komisar. „Ali je on moj oče?“ — „Ne,“ je rekla žena, „mi ne poznamo tvoje očeta. Ti si pri nas samo zato, da te bomo vzgojili.“

Minuli so meseci. Nebogljenec je postal lep, čist, petleten fantič, imel je lepe obleke in začel zanimivo in pametno govoriti. Vse tiste surove besede, katere edine je bil nekoč poznal pri govorjenju, je pozabil in je bil tak, kakor sploh morejo biti negovani otroci lepi.

„Ti, ali ti smem reči mama?“ je vprašal čez nekaj mesecev, ko ga je gospa zopet strastno poljubljala. „Ne,“ je rekla žena, „jaz nisem tvoja mama...“

„Toda vsi otroci imajo mater in tudi jaz jo moram imeti,“ je odločno izjavil. In žena je rekla: „Nočem te vzgajati v laži. Tvoje matere ne poznamo in jaz nisem tvoja mati.“ — Pa je šel fantiček v kot in je pritajeno jokal...

Zopet so minili meseci in nekega dne je malček vprašal: „Sedaj, ko sem že tako priden, da znam celo svoje ime napisati, boš vendar postala moja mama?“ In ona je rekla zopet ne... Vso noč ni mogel zaspati in zjutraj, še predno je šel komisar v pisarno, je vstal, pobral ostanke svoje nekdanje obleke, katero so bili skrbno očistili in jo spravili za spomin. To obleko se je zopet oblekel... ni mu bila več prav, pretesna in premajhna je bila. Zavil je nekoliko igrač v kos časopisnega papirja in šel h komisarjevi ženi.

„Gospa, jaz moram iti! Tu ne morem živeti. Ti nočeš biti moja mama in jaz moram dobiti mamo. Hišnica tamle na dvorišču mi je obljubila, da bo moja mama. K njej grem...“

In komisarjeva žena je jokala, čeprav Moskva ne veruje v solze, in komisar je šel z bliskovito naglico — saj to je bila vendar že od nekdanj njegova želja — k oblasti, kjer so dali fantku komisarjevo ime in mamo..

Tudi boljševiki morajo namreč imeti otroke.

O, strune moje!

Ruža Lucija Petelinova

Zakaj hladno odzivaš se toplini,
da mi pogled zastira rosna bol?
Kateri spev izvabim naj vijolini?
Nje dur se zdi ti prenorčav
in vse prežalosten nje mol.

O strune moje, strune moje zlate,
naj ne pretrga vas srca vihar,
morda nekoč spet v srečo zaigrate,
morda priključete iz dna grobov
življenje novo cvetje v dar.

O radost moja v zarji nad snežniki,
o črno modra žalost v dnu morja,
kje vama so ustvarjeni mejniki?

Spomin utrinkov siplje v noč samote,
lok lahko preko strun vesla...

Sreča

Ruža Lucija Petelinova

K meni pa sreča v vas pride,
slutim, že jutri dospe,
solnce mi novo ž njo vzide.
vse mi snežinke prižge.

Vzamem si z brezove veje
biserno ivnat diadem,
sreča se blago mi smeje,
jutri nasproti ji grem.

Svet bo v kristalni kopreni
jasen in čist in bogat,
sama si v gaj zasneženi
pojdem draguljev iskat.

Dar njen osveži mi dušo,
ah, kot nekdanjega dne,
ko mi je solzo otroško
mati utešila s čašo vodé.

Položaj srbske žene v srednjem veku*

Olga Grahorjeva

Prebivalstvo srednjeveške Srbije se je kakor v drugih srednjeveških državah delilo na stanove, in položaj posameznih stanov je bil prav različen po premoženju, po političnih pravicah in dolžnostih ter tudi pred zakonom. Pojma enakosti pred zakonom srednjeveške države ne poznajo. Pravo o srednjeveški Srbiji torej ni bilo enotno. Nekateri zakoni so res veljali za vse stanove, drugi so imeli za različne stanove različna določila. Tudi za žene posameznih stanov imamo razna določila, različna tudi od tistih, ki so veljala za moške. Sicer pa so tudi posamezni kraji imeli različna prava. Mesta so imela kakor psovod v srednjem veku avtonomijo in svoje lastne štatute. Pa tudi nekatere kmečke občine so imele samoupravo in zakone.

Kakšno pravo je torej na splošno veljalo v Srbiji? Najprej pač nepisano običajno pravo, ki pride do izraza najbolj v štatutih kmečkih občin, deloma pa tudi v Dušanovem zakoniku. 2. Po sv. Savi nomokanon, zbirka bizantinskih posvetnih (nomos) in cerkvenih (kanon) zakonov, ki je kot cerkveno pravo veljala tudi pri drugih pravoslavnih Slovanih (kormčaja knjiga); nomokanon je važen za ženske, ker je v srednjem veku vse zakonsko pravo spadalo pod cerkveno zakonodajo. Bizantinski zakoni so edini, ki nimajo različnih določil za razne stanove. 3. Dušanov zakonik iz l. 1349., ki se pa bavi predvsem z javnim pravom in zato nima mnogo določil, ki bi bila važna, in 4. kot dopolnilo Dušanovega zakonika vedno z njim zvezana tkzv. sintagma Matije Vlastara iz 14. stol., po abecednem redu urejena zbirka bizantinskih zakonov predvsem civilnopravnega značaja. 5. Važne so ustanovne listine večjih samostanov, v katerih najdemo pogosto tudi obče veljavna zakonska določila, ter razne darilne listine in pod. Položaj srbske žene na splošno pa nam ostane tudi po vseh teh virih še precej nejasen, ker je težko reči, katero pravo in od kdaj velja, in predvsem, kako so ga izvajali.

Skušala bom po navedenih pravnih virih osvetliti najprej položaj srbske žene v domači rodbini ter običaje ob zaroki in poroki, potem njen položaj napram možu in otrokom, njen gospodarski položaj in končno njen položaj v javnosti.

Najstarejša listina, ki nam je na razpolago, Žička povelja, (ustanovna listina samostana Žiče) iz l. 1220., katero sta izdala Štefan Prvovenčani in sv. Sava, zapoveduje hčeri pokorščino napram staršem, drugače da bo kaznovana „protivu stanu svojem“ — torej po svojem stanu. Pokorščina staršem torej ni bila samo božja zapoved, temveč tudi posvetni zakon. Glede poroke sta zanimivi dve listini, iz samostana Banjske in iz samostana Dečani, ki prepovedujeta kmetom, da bi se ženili z Vlahinjami. Vlahi so bili preostanki nekdanjega romanskega prebivalstva, ki se je ob prihodu Slovanov umaknilo v gore in se začelo baviti z živinorejo. V srednjeveški Srbiji pomeni „Vlah“ toliko kakor „pastir“. Ti pastirji so živeli po „katunih“, vaseh, pod lastnim poglavarjem, in sicer bolj svobodno kakor tlačanski kmetje. Zato so kmetje radi uhajali med Vlahe, in en način je bil baš — poroka z Vlahinjo. Ker pa je bilo to v škodo zemljiški gospodi, v tem primeru samostanu, so take poroke prepovedali. Banjska hrisovulja (ustanovna listina) zapoveduje, da se mora kmet, ki se je poročil z Vlahinjo, vrniti na svojo zemljo, in da se kaznujeta on in njegov tast — žena ne, kar kaže, da ni imela pri poroki nobene besede in zato tudi ni odgovorna. Dečanska hrisovulja zapoveduje kmetu, ki se je oženil z Vlahinjo, da se ne sme izseliti, temveč mora ženo pripeljati med kmetice.

Najbolj podrobna določila glede zaroke in poroke imamo seveda v nomokanonu. Mladoletni ljudje do 25. leta se ne smejo poročiti brez pristanka staršev

* Predavanje v Splošnem ženskem društvu.

ali varuhov. Samovoljna poroka je neveljavna, dokler je ne priznajo starši ali varuhi. Le ako oče do 25. leta ne omoži hčere in ne poskrbi na ta način zanjo, kakor je njegova dolžnost, ima ona pravico, da se sama omoži po svoji volji.

Pred poroko pride zaroka, ki je skoraj prav tako trdna kakor zakon. Razdreti se sme samo iz določenih razlogov: 1. zaradi mladoletnosti zaročencev (za zakon mora biti staro dekle 12, fant 14 let), 2. ako dekle med zaroko zanosi z drugim, 3. zaradi odpada od vere, 4. zaradi nemoralnega življenja enega ali drugega, 5. zaradi kakega nečastnega dejanja, 6. ako ženin več ko štiri leta odlašala s poroko ali ako umro starši, ki so zaroko sklenili), ali ako eden ali drugi zaročencev odpotuje v daljen kraj, 7. ako je župski knez prisilil starše in dekleta proti njihovi volji v zaroko in je bila torej zaroka sklenjena zgolj iz strahu, 8. ako vstopi eden zaročencev v samostan, 9. zaradi veleizdaje, 10. ako se zapleni enemu ali drugemu premoženje (ki tvori materialno podlago zakona). Ako se dekle brez kakega takega razloga med zaroko z enim zaroči z drugim, se smatra za zakonolomnico.

Ako mož zapelje nedolžno dekle, se mora po nomokanonu ž njo poročiti, „tudi ako je revna“. Podobno pravi sintagma: „...Kdor je devico zapeljal, ostane dekletu brez časti in nihče je ne bo hotel v zakon.“ Čudno, kako je ta nazor po tolikih letih še moderen ...

Prav obširno govori sintagma o ropu dekleta. Po natančnosti, s katero ga sintagma obravnava, se da sklepati, da je ta običaj bil precej razširjen in da sta si cerkev in država na vso moč prizadevali, da bi ta običaj odpravili zaradi kršitve miru (ako pride do boja, se ropar kaznuje s smrtjo) in zaradi nemoralnosti. Kakor znano spada rop neveste pri nekaterih primitivnih narodih k poročnim obredom. Še prej je bil to res — rop. Pri Srbih je bil v srednjem veku stari običaj med narodom menda še v navadi. Rop se je pogosto izvršil tudi z dekletovim pristankom, ker nemara drugače ni mogla priti do ljubljenega moža. Za presojo zločina je to pred zakonom brez pomena. Roparja so kaznovali enako, ako je dekletu pristalo ali ne. Toda ako dekletu ni pristalo, je dobilo v odškodnino roparjevo premoženje.

Pravoslavni duhovniki nimajo celibata kakor katoliški, toda poročiti se smejo samo, dokler so še dijakoni in samo z dekletom, ki je zagotovo še devica. Ne smejo se poročiti z vdovo ali ločenko, ne z „grešnico“, sužnjo ali igralko. Zanimivo je mnenje, da sužnje ali igralke pač ne morejo biti device. Tudi z lastno nevesto, ki bi bila slučajno posiljena, se duhovnik ne sme poročiti, čeprav ni bilo dekletu nič krivo in čeprav laikom v takem primeru poroko naravnost priporočajo. Ravnotako se mora duhovnik ločiti od žene, ki bi ga bila varala.

Vsem je prepovedan zakon s krivoverko oz. krivovercem. Ta zakonski zadržek je sprejel tudi Dušanov zakonik, kar je v skladu s splošnim trudom Nemanjičev, da bi čimbolj zakoreninili v narodu krščanske običaje, pred vsem krščanski zakon. Dušanov zakonik n. pr. posebno poudarja potrebo krščanske poročne ceremonije, ki se je menda pogosto zdela ljudem odveč. Ako se vrši „svadba brez venčanja“, „takovi da se razluče“.

Vobče vidimo, predvsem iz nomokanona, da je bila zaroka oz. poroka ne toliko stvar prizadetih mladih ljudi, kakor njihovih staršev, kar je razumljivo iz pojmovanja zakona kot predvsem praktične zveze za pridobivanje imetja in zvez, preskrbo hčerke in za dobitvanje zakonitega potomstva. Ljubezen je bila bolj postranskega pomena, posebno ker se smatra v srednjem veku vsak spolni užitek celo v zakonu za nekaj več ali manj grešnega. V zakonu ima mož brezdvomno glavno besedo. Najhujši je videti ženin položaj po najstarejšem naših virov, po Žički povelji. Pozneje so se običaji najbrže omilili. Žička povelja poudarja, da je zakon po cerkvenih in posvetnih zakonih neločljiv. Ako kdo prestopi ta zakon, se kaznuje, plemič z globo šestih konj, nižji plemič plača tri konje, navadni ljudje 3 vole. (Tokrat v Srbiji še ni bilo denarnega gospodarstva). Za žene

velja po istem členu ista kazen, za vsak stan posebej. Toda menda samo, ako gre za sporazumno ločitev. Ako pa žena svojevoljno zapusti moža, naj se kaznuje, ako ima kaj imetja, s svojim imetjem, ako ga nima, s svojim telesom, kakor bo volja njenega moža. Po kazni jo lahko mož vzame nazaj v svoj dom, ako mu pa to ne bo po volji, jo naj proda, komur hoče. Tak zakon je po našem današnjem pojmovanju ženi skrajno krivičen. Prvič že zaradi razlike med bogato ženo, ki se odkupi, in revno ženo, potem zaradi velike neenakosti med možem in ženo, in končno zato ker prepušča kazen razžaljeni stranki, kar je proti modernim pravnim načelom, a se je seveda zdelo popolnoma v redu v času krvne osvete in splošnega osebnega maščevanja. Videli bomo pozneje, da je država vedno bolj prevzemala kaznovanje nase. Tudi prodaja v suženjstvo se pozneje ne omenja več. — Naslednji člani Žičke povelje še določajo, da mora mož, ki se je ločil od žene, potem ko je plačal globo, spet sprejeti ženo v svojo hišo. Še posebej je prepovedano ženi, da bi se po ločitvi od moža poročila nanovo, kar se zdi spričo prejšnjih členov prav za prav odveč. Tudi mož, ki bi se nanovo poročil, se kaznuje z globo. Nadalje je ponovno prepovedan zakon z ločenko in s svakinjo pod globo: tri vole za plemiče, polovica za običajne ljudi.

Nomokanon seveda prav tako prepoveduje bigamijo, dvoženstvo. V primeru bigamije kaznujejo moža s pretepanjem in druga žena mora z otroki zapustiti njegovo hišo. Naravnost žene ne kaznujejo. Toda ker ni govora o alimentaciji, je izročena z otroki vred bedi, ako nima sorodnikov, ki bi se zanjo zavzeli. Cerkevna kazen za bigamijo je izobčenje.

Za cerkev je zakon prav za prav kompromis, kajti od sv. Pavla dalje je njen ideal čisto devištv. („Kdor svojo devico poroči, dobro stori, a kdor je ne poroči, stori bolje“). Ker pa ne morejo vsi ljudje živeti nenormalnega življenja in ker pač mora biti tudi nekaj potomstva, dovoljuje cerkev spolno občevanje po določenih zakonih in z njenim blagoslovom v zakonu. Da pa je kljub temu ostalo zanj vsako spolno občevanje nekaj nečistega, manjvrednega, vidimo iz naslednjih določil: da žena med mesečnim perilom ni smela k obhajilu in celo ne v cerkev, da ni smela nekaj časa po porodu v cerkev, dokler se ni „očistila“, kakor da bi bilo materinstvo nekaj nečistega; („čiščenje“ po porodu je pri nas še zdaj v navadi, čeprav ni zapovedano); da naj zakonca v soboto zvečer in v nedeljo ne občujeta, ker je Gospodov dan, in da naj ne občujeta pred obhajilom. Toda kljub temu je cerkev vedno strogo nastopala proti ločinam, ki so pridigale, da je spolno občevanje greh tudi v zakonu, in ki so spodbujale žene, naj se ločijo od svojih mož, ker se sicer ne bodo zveličale. Tu je cerkev silno strogo nastopila proti razpadu družin, ki bi tako nastal. Vendar je zakonit ločitveni razlog ne samo za zaroko, temveč tudi za zakon, ako gre eden zakoncev v samostan.

Seveda je po nomokanonu prepovedano tudi zakonolomstvo. Ženo, ki zapusti moža in gre k drugemu, kaznuje cerkev z izobčenjem na sedem let. Njenega ljubavnika, ki ga zakon imenuje „brezumnega in brezčastnega“, pa ne zadene nikakva kazen. Pač pa smatra zakon moža, ki je dal ženi povod za ločitev, za sokriviiga pri ločitvi. Žena ni v nobenem primeru prisiljena, vrniti se k možu. Mož, ki zapusti ženo in gre k drugi, kaznuje zakon-pravtako kakor zakonolomno ženo.

Monogamija je bila tako zelo ideal, da že drugega zakóna vdove ali vdovca ne vidijo radi, tretji zakon smatrajo nekateri že za greh, četrtega pa vsi. Duhovnik vdovec se ne sme nanovo poročiti.

Prelomitev samostanske oblube smatra nomokanon za zakonolom; kdor zapelje nuno, ga izobči, ker je oskrnil božjo nevesto. Nomokanon zelo pametno priporoča, naj dekleta ne hodijo premlada v samostan, ko še nimajo svoje pameti. Mnoge namreč da pripeljejo starši ali bratje. Vendar jih sprejemajo že s 16. ali 17. letom. — Za posilstvo redovnice zahteva nomokanon smrtno kazen. Tudi krvoskrunstvo hudo kaznuje. Občevanje med bratom in sestro kaznuje kakor umor. (Dalje prih.)

„Edinstvo slovanskih žen“

Pavla Hočevarjeva

Čehinja Bohumila Smolářová-Čapková je l. 1929. ustanovila v Pragi „Jednoto slovanskih žen“. V programu je bilo delo za medsebojno spoznavanje in zблиževanje slovanskih narodov: prirejanje „Slovanskih Besed“, razstav, ekskurzij, kolonij, gledaliških predstav, prevajanje literature, učenje slovanskih jezikov itd.

Ta program „Edinstva“ lahko takoj podpiše vsaka slovanska žena kateregakoli plemena, političnega ali svetovnega naziranja. Saj ne obsega prav nič takega, kar bi skušalo trdovratno ohraniti nazadnjaštvo, tudi ne nič takega, s čimer bi oviralo socialni razvoj, pa tudi nič takega, kar bi motilo politični ali socialni red.

Zato so to idejo pozdravile žene vseh slovanskih narodov ter so kmalu osnovala svoje skupine. Vse skupine tvorijo enotno organizacijo, katere vodstvo prehaja vsaki dve leti v drugo slovansko državo.

Vendar se je kmalu pokazalo, da je taka pohlevna, s samo sentimentalno dobrohotnostjo in slovansko čutečnostjo zasnovana pot nezadostna, kajti dejansko medsebojno življenje slovanskih plemen ima mnogo perečih vprašanj, ki postavljajo navdušenje za slovansko vzajemnost pred težko preizkušnjo. Zato je prav zanimivo, kako se razvija to pojmovanje v vrstah slovanskih žen.

Najlažje stališče imajo vsekakor Čehinje. V njihovi „Jednoti slovanskih žen“ delajo največini članice, ki se ne udeležujejo drugega ženskega dela v javnosti in se zato z večjo vnemo posvečajo svojemu programu. Njih delo je res vidno in uspešno. Že tretje leto izdajajo „Vestník Jednoty slovanských žen“, imajo lepo število podružnic, prirejajo predavanja, vsako leto vseslovansko „Besedo“, cikle slovanskih iger, knjižne razstave itd. V letošnji sezoni uprizarjajo 5 slovanskih del, med njimi tudi našega Lipaha „Glavni dobitek“ in Kreftove „Celjske grofe“. Čehinjam je delo lahko. Praga je bila že od nekdaj slovansko kulturno središče, je veliko prestolno mesto in lahko računa na zadostno udeležbo pri katerikoli akciji. Čehoslovaška tudi nima znatnih spornih vprašanj z drugimi slovanskimi plemeni. Politično zgodovinsko in teritorialno je od njih tako ločena, da lahko sanja in dela za idealno slovansko vzajemnost, ne da bi ji bilo pri tem treba misliti na žrtve.

Poljsko skupino „Einstva slovanskih žen“ tvorijo najbolj znane politične in socialne delavke. Ko so dobile drugo dvoletje vodstvo celotne organizacije, so ji takoj dale širji razmah: dosegle so, da je „Edinstvo“ pristopilo k Mednarodnemu komiteju za razorožitev v Ženevi. Prva številka letošnjega češkega „Glasnika“ pa objavlja pojasnilo, zakaj ne more češka „Jednota“ biti članica Narodne ženske Zveze: „Narodna ženska rada“, to velevažno žensko društvo, goji feministična vprašanja, s katerimi se „Jedn. slov. žen“ sploh ne bavi, a odobrava tako pravilno in uspešno delitev dela. Nar. žen. rada je članica mednarodne organizacije, a Edinstvo slovanskih žen je samo medсловansko!

Poljakinje imajo s slovansko propagando v javnosti dokaj težko stališče. Žalostni zgodovinski odnošaji z Rusi in vprašanje močne ukrajinske narodne manjšine so težke zadeve.

V tekočem dvoletju je vodstvo celotne organizacije v jugoslovanskih rokah. Na beograjskem kongresu so bile že zastopane žene vseh slovanskih plemen (razen Lužičkih Srbkinj in sovjetskih Rusinj), katerih medsebojne odnošaje še vedno kale zgodovinski in sodobni spori. „Edinstvo“ si ne bo moglo zapreti oči pred mnogimi prepadi, katere bo treba premostiti ne samo z opevanjem vseslovanske kulturne sorodnosti, ampak tudi z realnim delom, morda celo z žrtvami.

Po prizadevanju naše skupine se je začela pri nas živahna izmenjava ženskih in slovanskih časopisov, zbiranje in prevajanje narodnih pravljic in pripovedk,

zanimanje za prevodno literaturo, predavanja i. sl. V Jugoslaviji pa je bila že od nekdaj v vseh pokrajinah močno razvita slovanska zavest in ima skoro sleherno kulturno ali stanovsko društvo v programu tudi gojitev bratskih vezi. Naša skupina „Edinstva slovanskih žen“ ne predstavlja posebnega društva, ampak je le odsek „Kola srbskih ozir. jugoslovanskih sester“.

Letos pride vodstvo organizacije najbrže v bolgarske roke. Na beograjskem kongresu so bile zastopane le delegatke podrinih ženskih zvez, ki so sprejele povabilo, naj tudi Bolgarke ustanove svojo skupino „Edinstva slovanskih žen“ in naj prevzamejo vodstvo v naslednjem dvoletju. Po vrnitvi iz Jugoslavije so si bolgarske žene res prizadevale, da bi osnovale slovansko žensko skupino. Voditeljica bolgarskega ženstva Dimitrana Ivanova je govorila na shodih in v Radiu, toda do ustanovitve le ni prišlo. Naši skupini, ki mora pripraviti prihodnji kongres, je bilo mnogo na tem, da bi bil v Sofiji. Smolářová je bila lansko jesen osebno na Bolgarskem na propagandnem potovanju. Toda Bolgarke — in bolgarska javnost — se niso zadovoljile z dosedanjim programom, nego so ga znatno razširile. Decembra lanskega leta so končno ustanovile tudi bolgarsko skupino „Edinstva slovanskih žen“, v katero se lahko včlanijo posamezna društva in zveze, ter si začrtale to-le pot:

Namen: 1. Prizadevanje za osvoboditev vseh slovanskih narodov.

2. Prizadevanje za enake pravice in svoboščine vseh Slovanov, naj žive kjerkoli, predvsem pa v slovanskih državah.

5. Delo za vzajemno zблиževanje in spoznavanje slovanskih narodov v kulturnem, socialnem in gospodarskem pogledu.

4. Delo za spoznavanje bolgarske narodne kulture med drugimi slovanskimi narodi ter seznanjanje Bolgarov z narodno kulturo drugih Slovanov.

5. Delo za seznanjanje tujega sveta s slovanstvom v preteklosti in sedanjosti.

Sredstva: 1. Gojitev tesnih vezi s slovanskimi narodi.

2. Prizadevanje pri drugih slovanskih skupinah, da se uvažujejo pravice Bolgarov, kateri žive v njihovih mejah.

3. Prirejanje zborovanj, predavanj in konferenc skupno z drugimi Slovani.

4. Potovanja v slovanske države in sprejemanje drugih slovanskih izletnikov na Bolgarskem.

5. Medsebojno zamenjavanje časnikov, brošur in zbornikov s primerno vsebino.

Program, ki so si ga začrtale Bolgarke, kongres „Edinstva“, ki bo letos najbrže v Sofiji, ter vodstvo organizacije, ki bo za bodoče dvoletje v rokah Bolgark, obeta, da se bo delo te vseslovanske ženske organizacije usmerilo tudi v delo za realne cilje.

Zadnje čase so se začele močno gibati tudi Ukrajinke, ki imajo velike organizacije na Poljskem, v Kanadi in na Češkem. Čeprav nimajo Ukrajinci svoje državne samostojnosti — dasi jih je skupno z Veliko Ukrajino v sovjetski Rusiji in v Rumuniji 40.000.000 — bi Ukrajinke vendar rade dobile v „Edinstvu slovanskih žen“ samostojno skupino. Ko se je „Jednota slovanskih žen“ udeležila lanske proslave ob šestdesetletnici Marije Omeljčenkove, velike slovanske propagatorice, je slavljenska v zahvalnem govoru jasno izjavila, da bi bilo najlepše priznanje in počestčenje njenega dela v tem, da sprejme „Edinstvo slovanskih žen“ tudi Ukrajinke kot samostojno skupino.

Ko se bodo z enako željo oglasile tudi Rusinje — čeprav samo emigrantke — bo morala organizacija dejansko dokazati svoje vsestransko pojmovanje stvarne slovanske vzajemnosti.

Okuženje in odpornost proti kužnim boleznim

Dr. E. Jenko-Groyerjeva

Okužene rane so v sodobni medicinski praksi na dnevnem redu. Nevarnosti sodobnega obrtnega delovanja, športnega udejstvovanja in najrazličnejših poklicev so še tako velike, da imajo vsi obrati na razpologo stalno zdravniško pomoč za primere nezgod in obolenj. Od okuženja niso izključeni niti otroci niti odrasli. Pri obrtnem poklicnem delu in pri otroških igrah na ulici ali na prostem se koža lahko poškoduje, nakar si škodljivci-mikrobi najdejo pot v telo in ogrožajo ne samo zdravje, čestokrat tudi življenje.

Okuženje preti človeku še vedno. Klice bacilov ali mikrobov so danes prav tako močne in gnoj okuženih ran prav tako zoprni kakor pred pol stoletja. Dasi nevarnost okuženja ni odstranjena, kakor pri kozah, vročinski bolezni i. dr., vendar razpolaga sodobna zdravniška veda z zanesljivimi in preizkušenimi sredstvi, da prepreči okuženje na odprtih ranah in ga ozdravi.

Ako si hočemo predočiti problem okuženja, moramo vedeti, kako skuša narava premagati okuženje, kajti najuspešnejše zdravljenje je sigurno tisto, ki stopnjuje naravne odporne moči, ne pa da jim nasprotuje. Tako je n. pr. močno jedko sredstvo proti okuženju karbolova kislina in druge slične kemikalije, katere sicer ubijajo mikrobe, oškodujejo obenem pa tkivo. Potrebujemo torej sredstva, ki uničujejo bacile in mikrobe ter istočasno blagodejno poživlajoče vplivajo na obtok krvi in na zdravilne moči v vnetem tkivu. Vprašate, kako delujejo tkanine, ako iz lastnih, naravnih moči premagujejo okuženje. Takoj, ko je koža ali sluznica poškodovana in so klice škodljivcev prodrle v tkivo, se hitro odzovejo živčna vlakna ter oddajajo znake (bolečine, vročina) v živčna središča in hrbtani mozek. V nekaj minutah se razširijo žile na prizadetem mestu in se poviša dotok krvi, da pronica bela krvna telesa in plazma skozi žilne stene ter tako onemogočijo prodiranje mikrobov vanje. Sedaj prične pravcata borba med napadajočimi škodljivci in zaščitniki. Bela krvna telesa požirajo in uničujejo na tisoče bacilov. Ako preiščemo gnoj pod mikroskopom, dobimo v eni sami celici neštete količine mrtvih bakterij. Toda tudi čvrstih vojščakov, krvnih telesc, poginjajo v kruti borbi ogromne množice. V eni kaplji gnoja kar mrgoli teh mrtvih borcev za obrambo telesnega zdravja.

Med tem priteka vedno več belih krvnih telesc in plazme — kakor ogromna armada aktivnih borcev s pomožnimi četami — k mestu okuženja. Pronicajoč skozi razširjene kapilare (najtanjše žilice) prodirajo najprej takorekoč v bojne vrste, pripravljene na juriš proti gostim množicam mikrobov. Med spopadom zaščitnih krvnih telesc s škodljivci se morajo mrtve celice odstraniti z bojišča, da morejo pritakati sveži borci za zmago nad okuženjem. Zastoj razkrojene tkiva in celic v rani bi ne bil tako nevaren, kakor če bi sovražnik odrezal zaledje v pravem boju. Tako morata kri in plazma neprestano dobavljati vedno svežih belih krvnih telesc, poleg tega pa odvajati poškodovane in mrtve celice iz rane na površino.

V primeru, da telo premaga okuženje in zdrava, čvrstva kri pobije vsiljivega mikroba, ki je prodril v telo, je še vedno vprašanje, ali se materi naravi posreči sami zadostna obramba proti okuženju ali ne.

In kaj se zgodi v telesu ali na njem po izvršeni obrambi? Bela krvna telesca (phagocyti), zlasti mnogozrnasta, se ne borijo samo proti napadajočim škodljivcem, nego odstranjujejo tudi ostanke razkroja in vnetja, ko je potek vnetja dokončal svojo nalogo in zaščitil telo proti okuženju. Končno je delovanje tkiva in organov zopet v redu — rana se zaceli. V to svrho se prekomerno razrašča vezno tkivo, ki nadomešča izgubo — luknje, ki so ostale radi razpada celic, in skrči praznoto v brazdo, to je zacelino.

Odpornost samega organizma proti nalezljivim boleznim se imenuje v medicini imuniteta. Razlikujemo dve vrsti odpornosti, naravno in pridobljeno. Naravno odpornost imenujemo moč, ki jo imajo nekatera bitja nasproti mikrobom.

Človek je odporen proti goveji kugi, perutninski kolери; veliko živali je odpornih proti sifilisu, malariji in drugim boleznim.

Pridobljena odpornost je moč vztrajanja proti okuženju, ki si jo telo pridobi s prestano boleznijo, katero je premagalo. Tako odpornost si pridobi telo umetno s cepljenjem proti nekaterim kužnim boleznim. Glavni činitelj odpornosti — imunitete — je živa celica iz krvi, ki ščiti in brani telo proti bacilom, jih napade, požre in pretvori. Tudi v sokovih tkanin so činitelji odpornosti proti nalezljivim boleznim.

Dognano je, da je imuniteta lastnost vseh živali od najnižjih do najvišjih, celo rastlin. Veliko, učenjakov raziskovalcev razlaga imuniteto kot prilagodnost ali trajno navado na posebno vrsto bakterij ali njihove strupe, ki jih le te izločajo v kri. Žive celice krvi, bacili in vsako drugo živo bitje se zamore prilagoditi različnim neugodnim življenjskim pogojem, celo navaditi se na strupene snovi, zlasti če se je prilagojevalo polagoma.

Vodni mikrobi, infuzorije, se prav kakor druga živa bitja navadijo na strupene snovi ter morejo n. pr. prenesti smrtne količine alkohola. Ta lastnost se imenuje imuniteta prilagodnosti. Druga je imuniteta obrambe. Prva, prilagojevalna, je osnovana na izgubi občutljivosti žive celice napram določeni količini strupa. Z alkoholom zastrupljena vodna infuzorija po pridobljeni prilagodnosti postane neobčutljiva zanj. Obrambna imuniteta je nasprotno osnovana na povišani občutljivosti celice, to je zmožnosti celic, voditi dejansko borbo proti mikrobom škodljivcem, ki so po zunanem ali notranjem potu prodrli v organizem. — Občutljivost je splošna lastnost vseh živih bitij ter predstavlja merilo, ki nam pomaga razločevati življenje od smrti. Brez živčevja tudi ni občutljivosti in zavesti bolečine. Ni življenja, niti življenjskega razvoja brez te čudovite sposobnosti, s katero odraža telo vsak dražljaj.

S pomočjo občutljivosti se usmerjajo semenske niti napram jajčecu ter ga oplode; z njo obračajo rastline svoje liste k svetlobi in se korenine pogrezajo v zemljo k hranljivim snovem. Občutljivost žene krvna telesca k okuženemu mestu, da obkoli škodljivce in vršijo složno obrambno

nalogo, medtem ko se prav vsem celicam napadenega organizma poveča občutnost proti pronicajočim bacilom. V telesu se pojavi vnetljiva reakcija, bolečina, gnojenje, stvar, če je okuženje zunanje; visoka vročina, motnje v delovanju notranjih organov, kožni izpuščaji, živčni pojavi, če je okuženje notranje. (Kožne bolezni: ošpice, koze, vročinska bolezen, malarija, kolera, škrlatinka, šen in druge). Povečanje občutljivosti vseh celic v telesu je občni vzrok imunitete. Vemo, da zamorejo živčna središča zmanjšati občutljivost celice ali vsaj živčni učinek na njo. V obratnem primeru povzročajo živčevje povečano razdražljivost istih celic, izziva njihovo preobčutljivost.

S cepljenjem proti kužni bolezni pridobi živčevje sposobnost, da podziga celično občutljivost, to je da specifično deluje proti danemu strupu in se ga brani. Ta obrambna sposobnost se včasih ohrani mesece, leta, ko so vsa obrambna telesa v sokovih že davno izginila iz njih.

Naposled ostane samo spomin na obrambo, po tem spominu si pojasnjemo trajnost učinka imunitete. Cepljenje proti kozam je n. pr. trajno, telo je zavarovano proti temu obolenju tako kakor ono, ki je prestalo to bolezen, in ni več v nevarnosti, da bi jo nalezlo drugič.

Še vse premalo se upošteva vloga živčnega sistema in duševnega delovanja v življenju organizma. In vendar je neovrgljivo, da pešanje duševnih sil ni samo posledica, ampak pogosto tudi vzrok različnih nagnjenj.

Vloga duševnih sil in njih vpliv na življenje telesa je zelo velika. Vsi organi, srce, pljuča, čreva, žleze z notranjim izločanjem, so tesno zvezani z živčevjem.

V borbi proti boleznim je važno duševno ravnovesje, kajti gospodar organizma ni samo telo, nego tudi duhovna stran. Zato telo ne more biti zdravo, če nima tudi duše zdrave.

Književnost in umetnost

Koncert Franje Bernot-Golobove v Rimu. (Razgovor z gospo Pepco Soklič-Dolenčevo.)

V januarju je priredila naša slavna altistka Franja Bernot-Golobova v Rimu samostojen koncert. Na potovanju jo je spremljala njena učiteljica solopetja gospa Pepca Soklič-Dolenčeva.

Kako dolgo študira Golobova pri vas solopetje?

Sedaj tretje leto.

Kakšen repertoar sta že predelali?

Altove partije iz Händelovega Mesije, iz Verdijevega rekvijema in iz Beethovne „Missa solennis“, nadalje vlogo Asuzene iz Trubadurja, in vlogo Marfe iz Hovanščine, mnogo klasičnih in novejših samospjevov ter iz najmodernejših smeri Švarinega Brodnika in Vaš ciklus Gradnikovih s kvartetom ter Procesijo, ki ste jo pevki napisali prav za njen koncert v Rimu. Pri švarinih in Vaših skladbah sva bili postavljeni pred popolnoma nove naloge in mislim, da sva jih zelo dobro rešili.

Kako dolgo ste pripravljali moje „Gradnikove“ za Firenco?

Tri dni. Golobova jih je pela že l. 1932. na ljubljanskem festivalu, za Firenco jih je bilo treba le opiliti.

In koliko časa „Procesijo“?

Kakih štirinajst dni, ampak precej časa pred rimskim koncertom.

Kje je nastopila Golobova v poslednjih treh letih?

Redno nastopa v ljubljanski operi, kjer je nastavljena, poleg tega pa na velikih koncertih v Ljubljani in v Mariboru (Mesija, Rekviem, Missa solemnis). V Novem mestu je pela v Blodkovi operi „V vodnjaku“, v inozemstvu pa lani na XII. mednarodnem festivalu sodobne glasbe v Firenci in letos dne 18. januarja na samostojnem koncertu v Rimu.

Lani sem bil v Firenci priča, ko je senator di San Martino ponudil umetnici samostojen koncert na akademiji sv. Cecilije v Rimu. Kako se je to realiziralo?

Po ustnem povabilu je dobila ona še pismeni vabilo od ravnateljstva in od predsednika akademije. Odzvala se je in določila datum 18. januarja. Na program je vzela v prvi vrsti jugoslovansko glasbo in pet drugih skladb, ki so njenemu glasu primerne (dve italijanski in tri nemške). Bili so sporazumni s tem, da poje vsako pesem v originalnem jeziku. Našo glasbo so poleg Vas zastopali Švara, Lajovic, Škerjanc, Milojević, Mokranjac, Bersa in Baranović.

Kdaj ste šli na pot?

Dne 14. januarja ob petih popoldne. Na vožnji se ni zgodilo nič posebnega. V Rim sva prišli drugi dan ob devetih dopoldne.

In tam?

Najprej sva se javili na našem konzulatu, kjer so naju nad vse ljubezljivo sprejeli. Za koncert so zainteresirali tudi češko, bolgarsko, rumunsko in francosko poslaništvo, vsa so se odzvala. Naš poslanik minister Dučić je takoj izjavil, da obžaluje, da zaradi žalovanja koncerta ne bo moglo ponoviti jugoslovansko poslaništvo. Obenem sva tam izvedeli, da je nastop na akademiji sv. Cecilije za Golobovo prav posebna in redka čast, kakršne je deležen le malo kateri umetnik. S poslaništva sva šli k direktorju akademije in njenemu predsedniku San Martinu. Povsod so naju kar najbolj prisrčno sprejeli. Še tisti večer smo imeli skušnjo z dodeljenim spremljevalcem, pianistom Barutijem. Ugotovili smo, da se v tempih, dinamiki in prednašanju popolnoma strinjamo. 16. I. ob šestih popoldne smo imeli glavno skušnjo, ki je šla idealno. Pred skušnjo

sva posetili gospo Casellovo, soprogo najpomembnejšega italijanskega živečega komponista. Izjavila nama je, kako se je njen soprog (ki je odličen pianist) veselil, da bo Golobovo na koncertu spremljal, da pa ga ni v Rimu, ker je kot dirigent na turneji v Angliji in Holandiji, odkoder jo bo nadaljeval po Rusiji. Imel je tudi namen, da bi se z Golobovo sporazumel zaradi njenih ponovnih nastopov v Italiji. Na željo Barutija smo imeli 17. jan. še eno skušnjo, ki ji je prisostvovala neka pevka iz Rima. Ob tej priliki sta Baruti in pevka naravnost občudovala Vašo Procesijo, ki je imela dan pozneje svojo prvo izvedbo. Na kon-

certu se je zbrala 18. jan. elita rimskih glasbenih krogov, občinstva pa toliko, da je bila velika dvorana akademije skoraj polna. Prevodi neitalijanskih pesmi so bili v prozi objavljeni na sporedih. Publika je bila tako navdušena, da je Golobova morala še dodati, kar je tam tudi redek slučaj. Kritike o skladbah samih ne pišejo ničesar, o umetnici pa vse s polnim priznanjem. Trdijo, da je Golobova odlična umetnica s perfektno pevsko šolo in finim okusom, da ima izreden glas in da podaja skladbe z občutjem in veliko inteligenco. Mnogi so ji prišli čestitat osebno, meni je pa gospa San Martino izjavila, da jo je vkljub velikemu pričakovanju Golobova naravnost fascinirala z neverjetno toplino, čeprav je prišla s severa. Neka Angležinja, mecenka, se pa glasu Golobove sploh ni mogla dovolj načuditi.

Po vsem tem pričakujem, da Golobova ponovi koncert v Ljubljani!

Ima namen, ampak — k vsemu jo je treba naravnost siliti.

Pa jo prisilite!

Slavko Osterc

Vladimir Levstik: Dejanje. Ta knjiga letošnje redne izdaje Vodnikove družbe je vredna, da se pri nji malo delj pomudimo. Že zato, ker se dotika fašizma, s katerim je tudi pri nas na raznih koncih in krajih precej koketiranja.

Bistvo fašizma, brezpogojna vdanost in pokorščina vodi ter ravnanje po načelu, da je za dosego cilja vsako sredstvo dobro, je v Levstikovem delu mojstrsko in — kakor priča zgodovina zadnjih deset let Evrope — tudi historično verno opisano. Vladimir Levstik pove pa tudi že v začetku knjige, zakaj so danes v Evropi mogoči pojavi, kakršnih bi pred vojno nihče ne bil pričakoval.

Mati glavnega junaka, Sergeja Hristova, govori s sinovimi besedami: „Kdo naj reši narod iz npravstvenega razsula, ako ne tisti, ki so ostali čistega srca in močne vere! Mladina je poklicana, da dviga zastavo ideje.“ — Deset strani naprej pa deklamira Sergej sam: „Kdor je mlad in močan in zdrav, kdor v kaj veruje in kaj ljubi, komur duša leti za visokimi, držnimi cilji, ta noče biti živ mrlič. Tak človek ve z vsako iskrico svoje zavesti in vsako kapljo svoje krvi, da pomeni življenje svoboda in da je svoboda dejanje. Tak človek zori v dejanje kakor pšenica v žetev in hoče dejanje in koprni po njem, ker bi drugače živel v laži zoper samega sebe.“

V teh besedah je jedrnatno povedano, kaj vleče mladino vseh dežel Evrope ali v fašizem ali v komunizem. Idealizem, ki je reakcija na korumpirano mišljenje starejše inteligence, slabotne in nevredne nositeljice demokratične ideje, ter želja po aktivnosti, ki jo svet dandanes za obvladanje velikih socialnih in gospodarskih nalog res nujno potrebuje. Zgodovina nas uči, da izraža človeštvo z besedo „svoboda“ vselej to, česar mu v trenutku najbolj manjka. Zato trdi Levstikov današnji junak Sergej čisto logično: „SVOBODA JE DEJANJE!“

In dejanje obljubujeta dandanes mladini enako fašizem kakor komunizem. Oba pa zavajata mladino, da v svojem naravnem hrepenanju po dejanju pozablja in zatajuje vse ono, kar so si rodovi pred nami pod geslom svobode priborili. In ravno to je zlo, zakaj etične dobrine, ki so bile ideal rodov pred nami, so tudi nam potrebne, in človeštvo ne bo nikdar srečno, če bo zaradi novih idealov zmerom vse stare navade zavračalo.

Vladimir Levstik nam v svojem delu nazorno prikazuje, kako fašizem mladino zapeljuje in izrablja. Toda pisatelj oboja prav tako tudi komunizem, oziroma ekstremne socialiste, ki se tako poslužujejo nasilja kakor fašisti. Na tezo, da današnjemu človeku ne preostaja drugega kot boj, da je vse življenje boj, in da ni nobena drobtinica sreče brez boja dosegljiva, odgovarja na str. 19. z misijonarskimi besedami Petra Lonskega: „Pravi človek bi moral priti tak, da bi ga ves svet slišal in poslušal. Ta človek bi moral oznaniti vsem ljudem in vsem narodom petletno premirje. Premirje sovraštva, gospodstvaželjnosti, grabežljivosti, ruvanja za oblast in vsakršnega boja... Pet let naj bi ljudje z isto gorečnostjo

delali drug drugemu dobro, kakor danes delajo drug drugemu zlo. V teh petih letih bi se nakopičila na zemlji taka mogočna vsota dobrega, da je ne bi mogel človek nikoli več zatajiti in je ne bi nikoli več preraslo zlo... Ali je to tako nemogoče? ... Jaz verujem v mesijo..."

Nemogoče ni, in človek rad veruje, kar si želi, toda kje je mesija? In ali bi sploh zadostovala sama sentimentalna dobrota? Čemu se ravno „dobri ljudje“, ki bi morali za nekrvavimi dejanji svetu pot kazati, najraje pasivno umikajo življenju?

Ta vprašanja vsiljuje čitatelju Levstikova knjiga. Pisatelj nanje ne odgovarja, ker ni zasnoval knjige kot traktat, temveč kot dramo mladega človeka naše dobe. Toda načel je vprašanja in preko pretresljive tragike njegovega junaka mora človek premišljati, koliko bi nam bilo boljše, če bi imeli namesto novih idej, velikih besed in močnih osebnosti več preprostih, poštenih in delavnih ljudi, in da bi bil današnji mladini bolj primeren vzor demokratičnosti Roosevelt kakor duceji, fuhrerji in boljševiski diktatorji.

Pri nas, kjer večina pisateljev brodi samo po liričnih človeških čuvstvih in se le redko kdo loti velikih vprašanj in epičnih snovi, se zdi kritiki že velik dogodek, če kdo brezpomembne literarne čenče in spore maskira kot pretresljiv boj dveh idej. Zdeti se nam mora torej tembolj pomembno, da se je nekdo čvrsto lotil problema, ki zadeva nas vse bolj, kakor si mislimo. Toda Levstikovo „Dejanje“ je pomembno tudi zaradi velike umetniške vrednosti. Trdim, da je najboljša njegovo delo.

Glavni junak Sergej Hristov, ki hoče z napisano dramo dokazati, da se po moralnem zakonu dobro ali zlo vrača na tistega, ki ga je storil, se nenadoma sam znajde v taki drami. Njega, ki že zapušča vrste fašistov, prisili vodja „zelenih“ k političnemu, oziroma terorističnemu umoru. In ta hip, ko se začne junakova osebna drama, knjiga čudovito zaživi. Preko virtuoznih opisov napetih dogodkov nekaj dni in nekaj noči prodiramo čimdalje globlje v duševno dramo junaka, ki na koncu, ko bi se lahko brez kazni rešil, pod pritiskom vesti prizna umor.

S to čisto človeško dramo obsoja pisatelj politični umor ostreje in učinkoviteje, kakor bi ga mogel z vsemi razpravami o dopustnih in nedopustnih političnih sredstvih.

Čitatelji, ki bodo marsikatero poglavje prebrali v viharni razburjenosti, morda niti slutili ne bodo, koliko truda in večine je v teh opisih, koliko je v knjigi skrbno pretehtanega stopnjevanja, psiholoških globin in opiljenega jezika. Pač pa bo marsikateri bralec začutil, da bi morala biti knjiga za to snov obsežnejša.

V tem oziru pa krivda ne zadene pisatelja, temveč naše književne družbe, ki predpisujejo število pol ne glede na to, da zahteva vsaka snov že sama po sebi svoj obseg. Je že res, da slabim pisateljem navadno ne škoduje, če jim kdo poskube tretjino ali polovico poglavij, toda knjige resnih in discipliniranih pisateljev, kakor sta na pr. Vladimir Levstik in Fance Bevk, pri taki izdajateljski praksi zelo trpe, z njimi vred pa naša literatura. Zanj je velika škoda, da je moralo tudi Levstikovo „Dejanje“ na Prokrustovo posteljo, oziroma da pri nas ni založnika, kateremu bi mogel resen pisatelj za pošteno ceno prodati rokopis v takem obsegu, kakršnega po njegovem mnenju snov potrebuje.

Priznati moramo, da nam je Vladimir Levstik z „Dejanjem“ vkljub nevšečnim razmeram napisal knjigo, ki jo je narod lahko vesel in ki naj bi jo pri nas sleherni človek prebral. Zato naj pisatelja ne motijo pikolovske kritike, ki se bodo morda nad malenkostmi spotikale.

Janez Rožencvet

Mile Klopčič: Preproste pesmi. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani 1934. Socialna lirika in vobče socialna književnost je še mlada zelenika na dreveslovenske književnosti. Vzrok temu je v socialni strukturi slovenskega naroda,

ki se je pričel družabno razmeroma pozno razčlenjevati. Eden naših najbolj nadarjenih socialno-lirskih pesnikov je nedvomno Mile Klopčič.

Nekdaj je bila motiv lirske pesmi predvsem ljubezen, ki jo je pesnik sim-bolično prisposodabljal s predmeti in pojavi v naravi. Opevala je torej človekovo najbolj osebno doživetje, zato je tudi individualistično usmerjenemu človeku polpretekle dobe najbolj ustrezala in mu še danes ustreza, v kolikor se ni otrešel individualistično — idealističnega naziranja. Ženska dojema in doživlja mnogo bolj subjektivno kot moški, zato je erotična lirski pesem prava „pesem za ženo“. Lirika socialne pesmi pa ne opeva subjektivne ljubezni in prirode same na sebi, temveč ji daje vzmet človek kot socialno bitje, čigar bol je tudi bol tisočerih. Socialni lirik ne razglablja o lastni duševnosti, o lastnih težavah in bolestitih, tem-več „iz bratov sreče njemu sreča klije — a tuja solza mu meči srcé.“ Zato pa je lepa socialna lirika kakor posoda, v katero je zajel umetnik hrepenenje tiso-čerih človeških src, ki jim ni dano — kakor njemu — da bi izrazili v umetniški obliki, kar jim teži in dviga njih življenje.

Pesnik socialne lirike je živ odraz svoje dobe, predvsem vseh dogodkov, ki oblikujejo življenje in usodo socialne skupine, ki jo je on zajel v svojo pesem. To nam Mile Klopčič kot pesnik živo potrjuje z obema svojima pesniškima zbir-ka. Prva je izšla l. 1924. pod naslovom „Plamteči okovi“. V njej protestira pesnik z vsem žarom svojih osemnajstih let, a tudi z vsem zanosom, v katerem je tedaj valoval delavski razred — ne samo pri nas, temveč še bolj v zunanjem svetu — proti krivicam, ki so delež vseh ponižanih, katere poziva, naj stro okove. Njegove današnje „Preproste pesmi“ pa živo pričajo, da so se porodile v dobi reakcije, ko so se okovi trše sklenili okrog onemoglih pesti, ko se zadržani krik protesta preliva v preprosto besedo z lahnim prizvokom resignacije. čeprav nikakor ni osnovna nota njegove pesmi, ki je pač najmočnejša na tistih mestih, kjer vzkrinke uporno upanje: „z vsakim dnem, ki ga v tni pregaram, bliže je čas, ki bo dober in nov... da bo res premože naše, naše zemlje, da bo življenje res vredno življenja...“ Pesnitev „Noč“, fragment iz recitacijskega zbora, kaže bridko pot delovnega človeka od nezahelenega rojstva dalje, a vendar:

„Trdo življenje nas je pestilo,
hudo trpljenje duše nam pilo —
a hrepenenja ni nam ubilo!“

Pesnik „preprostih pesmi“ je „od tam doma, kjer se solnce ne smehlja“ in tja nas najprej povede s svojo pesmijo. Njegova rodna dolina je še ista, kot je bila tedaj, ko jo je zapuščal, „samo ljudje so bolj molčeči, hiše so bolj črne“ in „ta strašni molk preži nad vsa dolino“ — a v mislih in pesteh je samo eno. — Zopet se sreča z nekdanjimi znanci, ki dajejo njegovemu rodnemu kraju obe-ležje. Vse te ljudi in njihove boleti nam predstavi s preprostimi besedami, brez tožbe, z navidezno hladno realnostjo. Toda na koncu zazveni osnovna nota, polna toplote in iskrenega čuvstva, ki človeka prav zato globoko dojmi, ker je tako pri-tajena. Človek ima občutek, da prav tako izraža svojo bolelost proletarec: ne vik in krik in jok in stok, temveč skoraj sramežljiv zkrík zadrževane bolečine. To podoba našega človeka najbolj dovršeno izoblikuje v eni svojih najlepših pesmi „Umirajoča starka“, ki jasno in mirno pogleda nazaj na svoje samotno življenje, ki je bilo pač tako, kakor ga živi tisoč proletarskih mater. Ustavi se ob dogodku, ki se ji je najbolj zarezal v dušo: ko je šel njen sin proč od nje. A ga ne ob-tožuje, ker ga razume:

„Kdor tu pod streho se rodi, je ves preklet,
najtišji klic od tod na cesto ga ob izvabil.
Zahvaljen fant, da si od nas pobegnill
To res ni dom, lahko si ga pozabil.“

V zadnjem trenutku svojega življenja mirno ugotavlja:

„Pri nas umiramo brez vsake groze,
v roko mi dajte svečo ter mi jo prižgite.“

Isto čutimo, ko nam govori pesnik o blaznem Francetu, o materinem pismu, o željah otroka, ki razklada, kako naj bi se očetovi trije žulji spremenili:

„Da bi tretji žulj postal nasmeh,
da bi ga očetu dal.
Rad bi videl vsaj enkrat,
da bi oče se smehljal.“

Tudi pesmi, ki jih je zajel pesnik v ciklus z naslovom „Srečanja“ — vsa zbirka je razdeljena v pet ciklov — razodevajo isto preprosto in prirodno dikcijo z močnim socialnim poudarkom, čeprav so po svojem jedru bolj intimne. Iz njih veje bolelost ob spominu na mrtvega prijatelja pevca, prepletena z boleštvjo njegove rodne zemlje, v njih so srečuje z ljudmi in dogodki, ki jim daje naš čas in naše okolje barvo in jim piše usodo. Od teh pesmi je najbolj značilna „Mary se predstavi“, ki prikazuje usodo našega izseljenca v narodnostnem oziru: „Bila sem Marica, to ves je moj spomin, a tu se pišem Mary Sustersich.“ V pesmi se odraža tragedija našega človeka, a obenem tudi tragedija našega naroda, zato zapušča čitatcu jedko bol v duši.

V odlomku „Veliki otrok“ podaja pesnik nekaj o sebi. Tu je najbolj vidna razlika med romantičnim in socialnim lirikom. Dočim daje prvi povdarka svojim osebnim doživetjem ter postavlja v središče pesmi svoja najintimnejša čustva, se pokaže socialni lirik vedno v svojem socialnem miljeju. Najlepša od teh pesmi je „Moj oče je rudar“. Tu pripoveduje v preprostih besedah o svojem življenju:

„A bajta bila je majhna, otrok nas bilo je devet.
In rekla je mati: „Da vsi bi ostali doma... nemogoče...
in zaihtela: „Koča je majhna, velik je svet —“
Zalosten vzel sem slovo od polja in koč.“

Naslov zadnjega cikla „Deževni čas“ je simboličen, kakor so simbolične tudi pesmi, ki jih obsega: „— in siv je dan in z vsakim dnem bolj siv.“ To je eden zadnjih verzov zadnje pesmi, v katero je pesnik živo zajel naš čas in njegovo tragiko.

Slike Franca Miheliča, ki je zbirko opremil, so verne spremljevalke pesmi, čeprav so samo nekatere neposreden izraz njihove vsebine. V njih je prav tako močno izražen socialni motiv kot v pesmih samih.

Angela Vodetova

„Glasnik“ Jugoslovanska ženska zveza ima končno vendar svoje glasilo „Glasnik Jugoslovanske ženske zveze“. Izhaja v Beogradu pod uredništvom uredniškega odbora. Prva številka, ki je izšla koncem januarja, ima na uvodnem mestu „Besedo predsednice Jugosl. žen. zv.“ Leposave Petkovičeve, ki razvija program lista: Naš Glasnik nas bo obveščal o delu vseh naših ženskih organizacij in bo vez med društvi; bo izvor, iz katerega bomo dobivale nove svežine, nove sile za svoje delo. Otele bomo pozabljenja naše prve sodelavke, katerih dragoceno sodelovanje je pripomoglo do današnjih uspehov. — Z njihovim idealizmom mora biti prepojena tudi mladina. Glasnik bo približeval naše žene ženam vsega sveta, nas pa bo seznanjal z velikimi svetovnimi ustanovami, zlasti z Mednarodno žensko zvezo, ki bo imela svojo glavno skupščino v Beogradu l. 1956. V listu bodo izhajala poročila o delu glavne uprave Jugosl. žen. zveze, o delu banovinskih sekcij, pa tudi kratke vesti o delu posameznih društev. Zato naj bo naloga vseh naših organizacij, da pošiljajo Glasniku poročila o vseh pomembnih dogodkih v društvu in da širijo list med svojimi članicami.

Na drugem mestu ima list „Besedo predsednice Mednarodne ženske zveze“, Izabelle Aberdeen-Temaire, ki čestita naši zvezi k dosegam glasila, pohvali domovinsko in mirovno delo naših žena ob smrti kralja Aleksandra in izraža svoje zadovoljstvo, da „vaša plemenita kraljica, ki je pokazala tako vzvišen primer hrabrosti in moči ob svoji veliki tragediji, pomaga sedaj vam in da se je naša Zveza po osebnem zanimanju Nj. Vel. kraljice sedaj okreplila in si pridobila več vpliva v svojem mnogostranskem delu za blagor domovine, in predvsem za blagor žene in dece.“

V članku „Delo J. Ž. Zveze“ je poročilo o delu glavne uprave in poročilo o delu zvezne sekcije v Dravski banovini, ki je, kakor se vidi, pokazala po lanski glavni skupščini največji razmah in jo uredništvo postavlja nekako za zgled drugim banovinskim sekcijam. Iz tega razloga je poročilo tiskano v srbohrvatskem jeziku. Drugače pa velja pri Glasniku pravilo, da bo vsak prispevek tiskan v tistem jeziku in črkopisu, v katerem bo napisan. Zato opozarjamo slovenske čitateljice, naj imajo v tem vprašanju pred očmi zagotovilo: čim več bo slovenskih dopisov, tem več bo v Glasniku slovenskega čtiva.

Zelo zanimiv je sestavek Alojzije Štebijeve: „Osnove in razvoj Jugoslovanske ženske zveze“. Iz prvega dela „Srbska narodna ženska zveza“ spoznamo zanimivo dejstvo, da so imele prve srbske javne delavke že l. 1910. pod vodstvom Savke Subotičeve izredno realen delovni program, ki je bil zasnovan že v smernicah sedanjega feminističnega dela in je v marsičem prekašal vidike nekaterih povojnih srbskih društevnic. Članek Štebijeve je zasnovan tako, da bo zrasla iz njega lepa zgodovinska slika celotnega jugoslovanskega ženskega gibanja, kar moramo posebno pozdraviti.

Številko zaključuje kratko poročilo o lanskem kongresu Mednarodne ženske zveze v Parizu in seznam ter naslovi članic v glavnem odboru zveze, kar je tudi potrebno za medsebojno obveščanje.

Narodne ženske zveze imajo skoro v vseh državah tudi svoje glasilo. Nekatera, n. pr. češkoslovaška, ima ob zaključku še kratek izvleček vsebine v francoskem jeziku. Ker je navada, da si Narodne ženske zveze po celem svetu medsebojno izmenjavajo glasila in je francoščina še vedno občevalni mednarodni jezik, ima tako zamenjavanje smisel le tedaj, če ga prejemnik razume, t. j. če ima vsaj nekaj besedila v francoščini. Morda bomo tudi pri nas prišli kdaj tako daleč; danes so naša sredstva še preskromna, da bi mogli listu povečati obseg. Ako pa bi se naše žene zavedale, da da zrno do zrna res pogačo, bi tudi v 14 milijonskem narodu lahko imele krasno skupno glasilo. Saj znaša to zrno samo 2 Din, letoletna naročnina pa 20 Din. Naroča se: Beograd, Kralja Milana 8.

P. Hočevarjeva

Iz slovanske ženske književnosti: v Pragi je izšla: Dr. N. Melniková-Papoušková: Praha před sto lety. „Jutrov“ kritik „-o“ piše o tej knjigi: „... se tudi mi s slovanskega juga lahko veselimo novega pomembnega dela o matuški Pragi. Kajti knjiga dr. Melnikove-Papouškovje bo poslatica takisto tudi nečeskim ljubiteljem Prage. Avtorica je po rodu Rusinja, vendar se je tolikaj zakoreninila v Pragi, da je mogla napisati eno najpomembnejših in najlepših knjig o njeni preteklosti. Uspelo ji je, da po natančnem proučevanju celotnega gradiva o Pragi v prvi polovici 19. stoletja evocira nje podobo od urbaničnih oblik do družinskih intimnosti njenega življenja, kakor so se ohranile v neliterarnih kronikah in v drobnih anekdotah.“

Joža Götzová, znana prevajalka in avtorica več gledaliških iger, je dokončala lani dramo „Marija Antonietta“ in so jo letos igrali v dveh praških gledališčih v Narodnem Divadlu in Stavorskem gledališču. Marijo Antonietto gleda avtorica z drugačnega vidika kakor Nemeec Štefan Zweig. Götzova vidi v njej mučenico pokolenja, zgrešene vzgoje, nesrečnega zakona in težkih socialnih razmer ter najde opravičilo tudi za njeno ošabno in pustolovsko življenje. Tudi Ludvi-

ka XIV. slika kot človeka z močnimi duševnimi boji. — Igra je dosegla jako lep uspeh pri občinstvu in pri kritiki.

V Lvovu: „Ukrajinska ženska zveza (Sojuz Ukrajinok) na Poljskem je začela izdajati svoje glasilo „Žinka“ (Žena). Izhajal bo dvakrat na mesec. Posvečen je v prvi vrsti feminističnim vprašanjem, pa tudi narodnostnim in leploslovnim. V dodatku ima pregled o umetnosti, socialnih zadevah, o gospodarstvu in modernem gospodinjstvu ter oddelek: Iz življenja žen v tujini“.

V Kolomyji (Poljsko): Olena Kysilevska, ukrajinska senatorica v poljskem parlamentu, izdaja štirinajstdnevnik „Žinoča Dolja“ (ženska usoda). List je že večkrat prinesel poročilo o ženskem delu v Jugoslaviji, Bolgariji in Čehoslovaški. Urednica otvarja sedaj v listu stalno rubriko „Iz življenja slovanskih žen“ pod uredništvom Marije Omeljčenkove. V vsaki številki bosta temu pregledu posvečeni dve strani. Ga. Omeljčenkova prosi vsa ženska društva v Jugoslaviji, naj bi na njen naslov posljal(a) poročila in vesti o ženskem delu v Jugoslaviji. Naslov: Marija Omeljčenkova, Praha, XI, Jičínská 18.

V Sofiji: Dora Gabe: Mlčalivi geroj. Lepa mladinska knjiga. Jana Jazova: Krstove. Pesmi.

Ivan Vuk: Po valovih Donave široke... Založila revija „Naša pota“. Pot od Beograda do Radujevca je kakor bogata razstava največjih zanimivosti iz prirode, tehnike, zgodovine, narodopisja in poezije. Pisatelj je zbral ogromno podatkov in opremil z njimi ozadje teh že samih po sebi zgovornih slik tako, da čitatelju res vzbudi željo po tem potovanju in s to knjižico v rokah. Slabo pa se je izkazal s fabulo, slogom in jezikom. (Kaj naj človek reče ob takih-le primerih: „Da, ta zemunski most je tudi prvi most v Jugoslaviji, viseči na železnih vrveh“. Koloples. „Osporavali so...“)

Obzornik

Kongres Internacionalne alianse za žensko volilno pravico. Kakor je znano, obstoja poleg Mednarodne ženske zveze, kjer so včlanjena društva vseh držav ne glede na njihovo politično ali versko usmerjenost, še druga velika mednarodna ženska zveza, ki jo poznamo pod imenom Internacionalna aliansa za žensko volilno pravico. Njen program je obsežen v zahtevi državljanske enakopravnosti žene z možem. Aliansa združuje torej tako imenovana feministična društva, odnosno organizacije posameznih držav in šteje danes približno 50 takih državnih organizacij.

Pojm „državljska enakopravnost“ je zelo obsežen, zato je postavljena danes aliansa pred nove, težke naloge. Vemo, da državljanske enakopravnosti v praksi življenju žena do danes še ni dosegla, čeprav je ustava v mnogih državah kazala v tem pogledu najlepší videz. Pri nas enakopravnosti niti na papirju ni bilo. Z gospodarsko stisko pa je bila v živo prizadeta še tista enakopravnost, kolikor je je bilo. Politične pravice, tudi v kolikor in kjer jih je žena obdržala, malo pomenijo spričo dejstva, da je najhuje ogrožena ženina gospodarska enakopravnost, brez katere si ni mogoče misliti ženine osvoboditve. Toda danes odrekajo ženi pravico do dela in zaslужka. Po vseh državah izdajajo odredbe, ki nedvomno pričajo, da hočejo ženo potisniti nazaj v njeno srednjeveško odvisnost in brezpravnost. V kolikor imajo ženske še službe, jim pa pri plačah dokazujejo njihovo manjvrednost, saj so njihovi zaslужki dosti manjši kot moški.

Pred vsa ta dejstva je danes postavljena ženska organizacija, ki si je nadela nalogo priboriti ženino enakopravnost in ki se je smatrala pred leti že tako blizu svojemu cilju. Zato bo izredno zanimiv njen letošnji kongres, ki se bo vršil v Carigradu od 18. do 25. aprila t. l. Po programu soditi, bo vzela Aliansa v pretres

gorenja pereča vprašanja, saj bo kongres takoj prvi dan obravnaval temo „Položaj žene pod raznimi oblikami vladavine“. Drugo važno vprašanje, ki se mora nedvomno obravnavati s prvimi, je: „Žena in gospodarski problemi sedanosti“.

Poleg teh se bodo obravnavala še vprašanja (s posebnimi ozirom na položaj v raznih državah): o miru, o ženski volilni pravici, o državljanjski pripadnosti poročene žene, o enaki morali, o položaju žene pred državljanjskim zakonom.

Od naših društev je včlanjen v Internacionalni feministični aliansi ženski pokret potom Alianse ženskih pokretov. Kakor doslej, bo društvo gotovo tudi to pot poslalo svojo delegatkinjo na mednarodni kongres.

Nov kulturno feminističen odsek mariborskega ženskega društva. Vse hvale je vredno dosedanje socialno delo mariborskega „ženskega društva“, ki se po pravici ponaša s svojim prepotrebim Počitniškim domom Kraljice Marije na Pohorju, pa tudi z drugim manj vidnim delom. Vendar pa bi se radi takega dela moglo društvo imenovati le humanitarno, kar je vsekakor premalo za žensko društvo, še posebno v državi, kjer se moramo boriti za pravice, ki so jih žene v drugih državah deloma že dosegle. Saj ne zahtevamo čimveč pravic samo zaradi svoje lastne blaginje, temveč zaradi človekoljubnejših pogojev za vse človeštvo in za vso bodočnost ter je torej naše delo posredno tudi obče socialno.

Društvo je sicer imelo posamezna predavanja, vendar brez načrta in v veliko predolgih presledkih, tudi le bolj kulturnega in ne feminističnega značaja.

Gospa Levstikova, učiteljica na dekliški meščanski šoli v Mariboru, je ponovno sprožila osnovanje odseka in prevzela vodstvo.

Želeti je, da bi se mala celica inteligentk, ki se sestajajo na debatne večere, razširila v širše kroge, ker bi odsek le tako imel pravico do trajnega obstoja. Javna predavanja, ki jih ima na programu, bodo vsekakor storila svoje.

Društvo pa bo doseglo svoj cilj, ako si bo časoma ustvarilo knjižnico z glavnimi feminističnimi deli, še prej pa z ženskimi listi, ker je brez gradiva in brez ožje zveze s svetom uspešno delo na tem polju skoro onemogočeno.

V Mariboru je dovolj inteligentnih žena, ki se večinoma udeležujejo v poklicih, zato bo le njihova stanovska mlačnost kriva, ako odsek ne bo uspeval.

V odseku je dobrodošel vsakdo, ki ga veseli delo za uveljavljanje ženskih pravic.

Znanstveno odlikovanje Honoris Causa, katerega je tudi v Rusiji deležen malokateri učenjak, je dobila L. Šternova, ki si je s svojim znanstvenim delom iz filozofije in kemije stekla svetovni glas.

Poslanke v Rusiji. Pri zadnjih volitvah je bilo med izvoljenimi 51% žen. Sovjetska Rusija predstavlja državo, ki ima najvišji procent izvoljenih žen.

Ženske žive delj kot moški. Lani je na Angleškem praznovalo stoletnico 110 oseb. Med temi je bilo 91 žen, moških pa le 19.

Pri dopolnih volitvah na Češkem je izvoljena v parlament ing. Tumliřová, predsednica Društva akademsko izobraženih žen, na listi republikanske agrarne stranke.

Turška žena v parlamentu. Sredi februarja so bile v Turčiji parlamentarne volitve, katerih se je prvokrat udeležila tudi žena. Po novi turški ustavi imajo žene aktivno in pasivno volilno pravico. Kakor kažejo uspehi volitev, so se žene nepričakovano živo zanimale za politiko. Izvoljenih je 17 poslank. Značilno je, da pripada samo 1 izvoljena kandidatka vladni stranki, vseh drugih 16 pa je nestranskih.

Lady Elinor Roosevelt, žena ameriškega predsednika, je danes ugledna politična osebnost, toda ne radi moza, ampak po svojih lastnih sposobnostih. Ne udeležuje se političnega življenja za kulisami, nego nastopa javno z govori na zborovanjih, v radiu, v časopisnih člankih, političnih sprejemih in na družabnih prireditvah doma ali po drugih mestih, kamor pogosto potuje. S politiko se bavi že nad trideset let, t. j. še predno se je poročila z Rooseveltom.

VSEBINA 3. ŠTEVILKE

Pod dalmatinskim solncem — Nadaljevanje (Maša Slavčeva)

Salon (Vida Tauferjeva)

Sovjetska pripovedka za jako odrasle.

O, strune moje! — Sreča (Ruža Lucija Petelinova)

Položaj srbske žene v srednjem veku (Olga Grahorjeva)

„Edinstvo slovanskih žen“ (Pavla Hočevarjeva)

Okuženje in odpornost proti kužnim boleznim (dr. E. Jenko-Groyerjeva)

Književnost in umetnost: Koncert Franje Bernot-Golobove v Rimu (Slavko Ostere)

Vladimir Levstik: Dejanje (Janez Rožencvet) — Mile Klopčič: Preproste pesmi

(Angela Vodetova) — Glasnik Jugoslovanske ženske zveze (P. Hočevarjeva) —

Iz slovanske ženske književnosti

Obzornik: Kongres Internacionalne alianse za žensko volilno pravico — Nov kulturno feminističen odsek mariborskega ženskega društva

Priloge: Naš dom

Modna priloga in krojna polazideta v par dneh kot poseben list.
Naročnice Ženskega Sveta bodo torej dobivale odslej dva lista za eno naročnino.

ženski svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Posamezna številka Din 6.—. Za Italijo L 20.—, posamezna štev. L 2.—, za inozemstvo Din 85.—. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „ženski svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

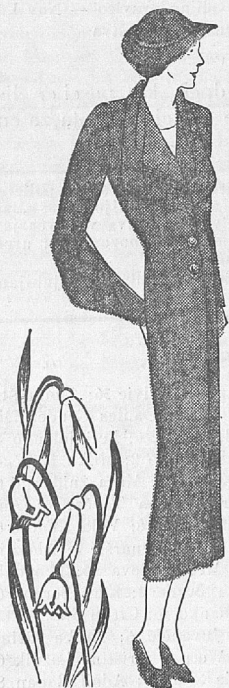

Darovi za tiskovni sklad.

Ivana Kokošar 1; Judita Vivod 1; Franja Vilar 6; Anežka Krivic 36; Albina Stiglic 6; Roza Vogl 10; Olga Seneković 6; Dekleva Anica Lit 10; Danica Gruden Din 4; Zupan Lojzka 2; Mici Kejzlar 5; Tina Nagode 6; Olga Uršič 6; Beti Jelenko 4; Tončka Kramar 4; Rožica Vižintin 2; Mica Vidic 6; Tilka Jenko 2; Milka Kržič 4; Ema Rihar 3; Ivana Silc 1; Gabršček Lucija 6; Milica Kjuder 5; Mara Znideršič 6; Vilma Benigar 2; Cecilija Prosen 6; Mira Štempihar 6; Alba Tavčar 4; Ana Možo 3; Malči Torelli 1; Ivanka Podbregar 6; Fanči Martinčič 6; Vida Rudolf 6; Zdenka Sirc 16; Emica Koprivec 3; Marta Klobučar 21; Mira Meznaršič 4; Alojzija Wltavsky 4; Marica Wibihal 2; Marija Senčar 6; Dr. Meršlavičeva 10; Leopolda Žigon 3; Annie Rismondo 36; Marica Brenčič 6; Marija Berne 4; Ema Bergoč 6; Zora Curk 6; Marija Schweiger 2; Mici Weis 6; Marija Banko 16; Cirila Stukelj 12; Stana Gulič 6; Lojzka Papanthassopoulos 15; Netka Juvančič 6; Nežka Grimšičar 2; Mara Šinkovec 5; Terezija Zwölf 45; Karolina Wetr 6; Kristina Laznik 6; Rika Srinc 6; Vilma Kubolka 1; Urška Peric 6; Jennie Skuk 1; Adolf Radan 8; Tonka Leban 4; Angelika Valenčič 1; Terezija Gregorič 6; Fanička Večerin 8; Antonija Kunčič 1; P. Šimnic 6; Mara Modic 6; Marija Snejko 4; Almira Gruden 2; Ina Puppis 2; Lidia Jevšček 2; Angela Resman 5; Dora Seibitir 4; Anica Ileršič 2; Alojzij Knafel 4; Albina Vrtačnik 3; Marija Omahen 3; Izabela Ferjan 3; Binca Verhunc 4; Ida Bukovec 8; Lujza Glaser 6; Marija Domicelj 6; Ivanka Valenčič 2; Marija Rom 6; Jožica Jokič 21; Vikt. Žigon 36; Minka Gnidec 10; Krista Zeme 6; Tilka Zabret 6; Stef. Brunsteiner 3; Franja Kerševan 4; Ana Lužar 6; Justina Koren 6; Ivanka Turnšek 6; Minka Brecljnik 8; Alma Sel 2; Zofija Fergula 5. Alojzija Žvab 2; Kristina Poček 2; Iva Valenčič 2; Čedka Vatovec 6; Draga Lušicky 6; M. Ruprecht 4; Agneza Cebašek 3; Ivanka Mastnak 3; Mimi Privšek 6.

Iskrena hvala vsem cenj. darovalkam!

Za pomlad

290⁰⁰

Šlager te sezone
je damski
TRENCHCOAT

170⁰⁰

Elegantni **SPORTNI
POVRŠNIK**, ki pristoja
vsaki ženi - a je never-
jetno poceni

440⁰⁰

Apartni **POVRŠNIK ZA SPREHOD**
v različnih modnih barvah

390⁰⁰ - Elegantni črni popoldanski površnik

TIVAR OBLEKE